

Vereniging Particuliere Historische Buitenplaatsen
p/a Landgoed Buitenplaats Berg en Vaart
Cannenburgeweg 17
1244 RE Ankeveen
20 november 2025

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
t.a.v. Directie Ruimte en Leefomgeving
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Betreft: Zienswijze op de ontwerp-Nota Ruimte – bescherming van erfgoedbiotopen

Geachte heer/mevrouw,

Met deze brief dient de vereniging Particuliere Historische Buitenplaatsen (VPHB) haar zienswijze in op de ontwerp-Nota Ruimte. Wij willen graag onze zorg uitspreken over het ontbreken van expliciete aandacht voor de bescherming van de biotoop van kastelen, buitenplaatsen en landgoederen in deze beleidsnota. Deze omissie is opmerkelijk en zorgwekkend, gezien de centrale rol die deze ensembles eeuwenlang hebben gespeeld in de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland en hun blijvende betekenis voor de kwaliteit van het landschap.

Historische betekenis en kwetsbaarheid van buitenplaatsbiotopen

Kastelen en buitenplaatsen vormden eeuwenlang belangrijke oriëntatiepunten in het relatief open Nederlandse landschap. Zij waren niet alleen fysieke markeringspunten, maar ook dragers van landschappelijke structuren, cultuurhistorische betekenis en maatschappelijke functies. De zichtassen, lanen, waterpartijen en open ruimten rond deze ensembles vormden een zorgvuldig ontworpen biotoop die verweven was met het omliggende landschap.

Deze biotopen zijn echter uiterst kwetsbaar gebleken. In de afgelopen eeuw is een groot deel van deze structuren verloren gegaan door versnippering, infrastructuur,

woningbouw en industrialisatie. De bedreigingen zijn de laatste jaren verschoven: naast traditionele ruimtelijke ingrepen zien we steeds vaker aantasting door grootschalige zonneparken, windturbines en andere energievoorzieningen. Dit leidt tot het doorsnijden of insluiten van zichtassen, het verstoren van historische verhoudingen en het verminderen van de landschappelijke leesbaarheid van deze bijzondere plekken.

Gebrek aan nationale regie

Het is des te opvallender dat de rijksoverheid in de ontwerp-Nota Ruimte geen expliciete rol voor zichzelf wegleegt bij de bescherming van deze erfgoedbiotopen, terwijl diverse provincies de afgelopen jaren wél actief beleid hebben ontwikkeld op dit vlak. De meeste provincies hebben ieder hun kastelen, borgen en andere buitenplaatsbiotopen in kaart gebracht en vormt hun bescherming onderdeel van ruimtelijke beleidskaders. Dit provinciale beleid is waardevol, maar zonder een duidelijke nationale visie en rijksregie dreigt versnippering van beleid en een ongelijk beschermingsniveau tussen regio's. Bovendien kunnen provincies deze opgave niet alleen dragen, gezien de schaal en de complexiteit van ruimtelijke ontwikkelingen die vaak bovenregionaal of nationaal worden aangestuurd. Het is teleurstellend dat de rijksoverheid deze verantwoordelijkheid op dit moment onvoldoende oppakt.

Ruimtelijke en ecologische samenhang in het gedrang

Wanneer ruimtelijke plannen onvoldoende rekening houden met de bredere landschappelijke en historische context, gaat niet alleen cultuurhistorische kwaliteit verloren, maar verdwijnen ook ecologische verbindingen. Landgoederen en buitenplaatsen fungeren vaak als groene oases en ecologische schakels binnen dichtbevolkte regio's. Aantasting van hun biotopen leidt tot verdere fragmentatie van leefgebieden, verstoring van ecosystemen en het verlies van eeuwenoude structuren die het Nederlandse landschap vorm hebben gegeven.

Bovendien kunnen deze gebieden juist een waardevolle bijdrage leveren aan hedendaagse maatschappelijke uitdagingen. Denk aan klimaatadaptatie door waterberging en verkoeling, de versterking van biodiversiteit, de ontwikkeling van

landschappelijke recreatieroutes en de verankering van identiteit in een veranderende omgeving. Het behoud van erfgoedbiotopen is daarmee niet louter een kwestie van cultuurhistorie, maar ook van toekomstbestendige ruimtelijke kwaliteit.

Verzoek om beleidsmatige verankering

Wij verzoeken u daarom dringend om in de definitieve Nota Ruimte expliciet aandacht te besteden aan de bescherming en ontwikkeling van kastelen-, buitenplaats- en landgoedbiotopen. Concreet stellen wij voor:

1. **Erkenning als ruimtelijke structuur:** Benoem erfgoedbiotopen als waardevolle ruimtelijke structuren op nationaal en provinciaal niveau, zodat zij meewegen in de afwegingen bij ruimtelijke ontwikkelingen.
2. **Beleidskaders en richtlijnen:** Neem richtlijnen op voor het behoud en herstel van zichtlijnen, landschappelijke structuren en historische samenhang rond kastelen en buitenplaatsen.
3. **Integrale afweging bij nieuwe ontwikkelingen:** Veranker in de beoordelingskaders dat bij plannen voor woningbouw, infrastructuur en duurzame energieprojecten nadrukkelijk rekening wordt gehouden met de effecten op erfgoedbiotopen.
4. **Samenwerking en kennisdeling:** Stimuleer samenwerking tussen overheden, erfgoedorganisaties, terreinbeheerders en private eigenaren om de bescherming en ontwikkeling van deze gebieden te versterken.

Slot

Door deze aspecten expliciet in de Nota Ruimte op te nemen, kan de rijksoverheid een belangrijke bijdrage leveren aan een zorgvuldig ingericht Nederland, waarin erfgoed en landschap niet worden gezien als obstakel, maar als fundament voor toekomstbestendige ruimtelijke kwaliteit. Zo kunnen ook toekomstige generaties blijven ervaren hoe kastelen, landgoederen en buitenplaatsen ons landschap mede hebben gevormd.

Wij hopen dat u onze zienswijze wilt betrekken bij de verdere uitwerking van de Nota Ruimte. Graag zijn wij bereid onze expertise en netwerk in te zetten om gezamenlijk te werken aan effectieve bescherming en benutting van erfgoedbiotopen.

Met vriendelijke groet,

c.o.

Eugène van Bouwdijk Bastiaanse

Voorzitter (VPHB)